

ՅԱՐԱՔԻ ԿՐՈՆԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՎՐՄԱԳ ԲԵՆԴԱՀԵՆ ՀԱՅՈՒԹ ԱՅՐԱՄԻ ՊՐԵՄԻ				
12	Կ. Շահնշահի Խովրաց	•	բաշտության պարագաների առաքություն	1 քառ. 4
13	Կ. Ա. Ենքորան Արական Խովրաց	•	•	1 քառ. 2
14	Կ. Շահնշահի Թեմական Խովրաց	•	•	1 քառ. 8
15	Ա. Դ. Ծխական Խովրաց.ք.	•	•	2 քառ. 8
16	Կ. Շահնշահի Արական Խովրաց	•	•	ամենա 1 քառ. 4
17	Կ. Գիւղն Վարդաշեն Արական Խովրաց	•	բաշտության պարագաների առաքություն	1 քառ. 1
18	Կ. Գիւղն Վարդաշեն Արական Խովրաց	•	•	1 քառ. 1

պաշտօնական եւ համբարձուց լինելի
պարբերականը յանձն առնել, եթէ
չյուսաք հայասէր մտածօղ անձների
օգնութեան — ոմանց խորհրդով եւ
ոմանց գործով: «Արարատ», որ Մայր
Աթոռի գեղի ազգն եւ նորա կարիքն
ունեցած զգացմունքի եւ փափազների
խմբագրութեան պաշտօնը: ու թույ
թարգմաննեւ առաքելքականին ստու-
գեհափառ Կաթողիկոսը Հայրապետա-
կան կողմանութ (1878 թ. Հոկտեմբերի
31, թ. 258) քարեհաճեց կարգել նորա
ամսագրի տնօրին եւ քըն անգամ՝ շատ սակաւ կպատահի
խմբագրութեան Մայր Աթոռին տպարա-
նից հրատարակելի մատենագրութիւն-
ների կարգագրիչ Մայր Աթոռիս միա-
բան Խորէն վարդապետ Ստեփանէին,
որ կառավարէ ամենայն ինչ Մուրք
Հայրապետի հրահանգների եւ պա-
տուիրանների համաձայն, Գեորգէան
ձեմարանի աւաստուցիչ պ. Կ. Կոստանեա-
նի գործակցութեամբ:

Արտադատ ամսագրի նոր խմբակը հւրց համեմատաբար առաւել մեծագողը, թէ կպէտեւ տասն եւ մի տարի կըն, պարբերաթերթը պարտաւորման կընդունակիլը «Հայկական Աշխարհագրություն» Անկանկանձ,

կազմակերպություն այլիսաբ քառագույնութեաբութ
բանք դաստիք եղբայրությունց զբայի ձեռաք
սիմակ շատային է իմ քարարատրութեամուռա
լավ գմբեար մեծ մինչ յօդուած զանց
շիմարդ ան մարտամեջ թոքեն նուի համար
փառ հայրաւոր ամիս քարի եւ ագուանեալ
նորառմելին դժուճ ակցելով Ամեր Ամեր ու
ոխ բարեկամուն ազ ուամն յարգելով
հայ և ո զավրուի եւ քահանեների առ եզ
վերջիններիս միջնորդ ու մեծամի գիտու-
թեան բայսից հետաւ բարձաթիւ հա-
յաբնակ գիւղերի ժողովրդի գագառ
փարներ եւ հայեաց բներ դարգացնելու
ն անապահութեան համար կը բաւար
պին ահա առանք վեհաջաներ ար կարօղ են
օգնել իւրաքանչիւրն իւրափանն փար
ձառու խորհուրդների և ազգաւի-
րական աշխատակցութեամի այս ազգա
գորին նուիրական դժուճ յառաջ տա-

Նոր խմբագիրութեանս վերայ պարսպ
կայ իւր նախարդի անոնցը որ տառն
տարի և անդօւն աշխատավիզութեամբ
փարեց այս մկանանը՝ երախտագիտա-
թեամբ և յարքանքով ցիշելու խա-
տովանելու է։ որ Վահրամ հպիտիական
Մանկանին շատ ոչխատմենց տնի Եր-
միածնի մէջ և Արքաւասի տանամեկալ
խմբագրն թիւնը։ բաւական մեծ և
յարշտաբառ տպարձնի ակդրնաւորու-
թիւնն եւ կառավարութիւնը գոնու-
ղան գրքերի տպագրութիւնը, Եթմիածն-
ի գանձարանի համար քանի մի դգաս-
մական աղբնարների գանելու որոնք
այս Վեհագան Հայրապետի հրաման-
նով և անօրենութեամբ էին, ոսկ-
կոյն անմիջանին ուղիւառութիւնն եւ

թժշկապետ Յարութիւն Յովհանիսեանին (№ 294), Մէծ Պ. Անտոն Յօրդանինին (№ 297), Մէծ Պ. Մելքոն Լուսիձեին (№ 298), Մէծ Պ. Յովհաննէս Զիթախեանին (№ 295), Եւ Մէծ Պ. Յէքքանդը Մանթաշեանին (№ 296), գործակցել այս ազգացէն ձեռնարկութեանը:

Համոզված ենք, որ իւրեանց քարեսմբութեամբ եւ ազգատիերութեամբ համբաւաւոր այս պարունակը նպաստելով Ձեզ, Ամենազիկուի մեջ ձեռնարկութեանը իւրեանց աշխատութեամբ արձագանգ պիտի տան Հայրապեական հանգակի ամենայն ուշագրաւութեան արժանի յետագայ իւրաստան խօսքերին և պի Մայր Աթոռ Ա. Եղմիածնի իրքեւ կեարօն միութեան ազգի եւ եկիցեցւոյ ի վաղ ժամանակաց անտի տնէր զգալի իմն պէտա այնպիսոյ իրիք ուսումնական հաստատութեանց յորում՝ զոյզ բնդ կարեւոր կենցագօգուտ գիտելեաց աւանդեալ լինելին նահեւ քարձրագոյն ուսմունք համաձայն արզի պիտակց ժամանակիս վասն որոյ ձեռն արկաք ի շինութիւն ձեռնարանիս զառացինն ի մոի հզեալ բոտ ներելոյ զբանիկան հանգամանաց Ա. Աթոռոյս գտափարակել զաշտկերոս ոչ աւելի քան զյուռն:

*Յօրէ անախ քացման ձեռնարանիս աւելի զյաւելումն թուոյ ուսանոգաց եւ զյանախել թուոյ ցանկացողաց առ ի տալ յորդէգրութիւն ձեռնարանիս զորդիս իւրեանց մանաւանգ յաղքատիկ գտափարգէ ժողովրդիանց որոց վասն

գլխաւորապէս կանուցաք դձեմարանս զայս սմին իրի պարտուորեցաք ինուրոյ յաւելուլ եւ կանգնել զերկյալիկաւ նի բնդարձակ իմն շինութիւն իպէտու ննջապտնի եւ սեղմնասոտն վասն երկու հարիսը եւ առաւել եւ սաշակերտաց ուրոյն ի շինութիւննէ ձեռնարանիս իւ այն վաստահացեալ ցառատառձեռն նութերասուութիւն քարեպաշտաց եւ ձեռնհատաց ազգայնոց մերոց անդամական մասի յորդոր լինինք քարեպաշտութեանդ, ի քննին առեալ զայտմեմն անհրաժեշտապէտո որդւոց Հայունատանին որոց վասն լինայէք յամենայն զեպս առատաձեռնել դցոյցս մարդարութեանն Զերոյն եւ զկարեւորութիւն ննջարանին իւ սեղմանական զորդիր միայն ի պատճառ անձիռութեան շինուածոյ ձեռնարանիս բանալ զհանգանակութիւն կամպանիան ակիզին արանցուք Տեսոն յաջողելով շինութեան ննջարանին եւ սեղմանական ի յիշատակ տառմնափութիւնն եւ ազգասիրութեան Հայոց Տիֆլիսայ Մոսկուայի եւ Ֆեմրապուրգայ եւ ալլոց տեղեաց որք ընոր մեզ վազու եւ ս ձանուցիալ էին զկարեւորութիւնն այն պիտոյ ուսումնական համապատասխան առ պարսպօք Ա. Կամբանիուս Ավանդթենք մատաօղ եւ Հեռատես Հայերին որ իւրեանց աչքը դարձնեն անդադր զէպի վրկութեան տունն Հայ-

կական եւ գործակցեն Եջմիածնի սուբր
վայրի գ. և համառ Տնտեսին աղջոյին
բարոյական փրկութիւնը լրադործ եղու
Փառաւոր սիրդը ամբ զենդ իրաքանչ է զօր
ծի կէ սն արդ Են լրատարված է այսօր
ահա մեծ հագացական ժենմք կազմական
զինշինաւելին 100 ընդունակ և ժինլոցի
հայագեն պատանեամին եր Վատիարշանգանի
ովեր զիւզում ճամփաներով նոցած ժեւ պորչա
ովանութեան եւ մէջ ուսման վերաբ տաւ
րեկան մօս 25 Հազար մանեթ և երբ
յառաջ վանքի դպրոցի պերաց գրեթե է
կղ ժուտարանային 25 մանեթ ծախսել
ցինելու որանուառով Արտեղ ունինք
արդ եօք Հայերս Խուսիայի մէջ այսակի
զեղեցիկ արդաւանդ եւ բերրի հող որ
պատրատած է մեծ իմանութեամբ
վ. է Հայրառպետու որ Արշիաստեն
մշակել բարուաքել եւ զօրգացնել մէծ առ
գործ Հայրառպետի Հրաւիրամած ու ուսու
ցիները մի զիւզում այս Ակերպով
իրեն ամենայն յարմարութիւններ ուշ
նեցող մայրագաղաքի մի մէջ Համար
ված ենք որ այս ինքը ինձ կարեն
ըսրութիւն հասկացող եւ մասմածող իւշ
բարանչիւր Հայն Ականասի մ. է հա
մաժողիկոսի բարի բաղդանքին օգնել որ
ամենայն միջոցներով կաշխատի այս
գ. մ. ու ար ժամանակին իւր հազեւոր
հօսք սնուցանել զալարի վայրի մէջ
եւ հանգստեան ջրերի մօս:

Մէծ ու բախութեամբ Հրաւիրամակեն
ցինք արծ Յովհաննէս ք Քաջողութ
նու նումակը Արաւիքալարից ներկայ
աեարակու մ. է Այս ինք որ վակուց մեր

վամբագը եւ մեր մուածութեամբ տալար
կան Եր զաւցէ մեր բանականութեամբ (բարե
պաշտ ցանկութիւն մի) Կհամարվերը
որի մանախն բանից իրաւութեամբ անք և
կական Աշխարհով աստիւաբորին Առ
տուած կշնորհէ մեզ աեսնել Աեր աչ
քով Երբ ազնիւ պարուն համարածեա
Եահակարեան փոք գրամաւ որութիւնն
ի համար ամ ել օկնէ տրդէ նու պատրամու
հաղ պիտի զանել իւր ազնիւ պարաւակի
համար (հայրմնատիրութիւնն առաջին
ազնութիւնն է) Արժ Սուեփանսոս
վարդապետ Երրուկունինարդ Են ակրք
սած է Անու մէջ մեծ գործ գ. է հայ
րապետի օր հնութեամբ որի մասին
վ. է Հերբ բարեհաճեց յայտնել Վար
սի նահանգ տպետին իւր գրութեամբ
(№ 238) Այս մեր ներկայ տօնելի Հայ
րապետի օրով մենք զիու եւ շատ մինի
թարական ազդային յառաջադիմու
թիւններ պիտի վայելենք Բայց թող
լունք մենք Աեր թողլի խօսքով եւ թող
ունենէ մոտածոզ Հայերին ու ըսրախտա
թիւնը Հայրապետական Գանձի բարձր
բանթենից այս նկատմամբ առաւած նորս
կոնգակները որ կդանկանք ամրող թաւ
թենուր սովել առարկայի վահեռութիւնը
աշքի առաջ ունենալով սովորութիւնը
ուղար և լուս ու անուղարութեամբ բան առաջ
Տարեւնու Առեւ աննու Ա պրտապէտէ Հ է
բականակ Առյուղութեամբ ու բականակ է
Խսելով զհամբաւ օտնից եւ վասպա
կաց քացի նորոգութիւն Հոյակաւոր
վանիցն Խօսայ երբ եմն Հոռոմաս կոչեցին
ոյ այսու Հայրապետական կոնգակաւ
մերով Հապատակամը զքեղ ի վանահայ-

բարթեան նորա միանգամայն կարգեմբ
ի վանաչայր Աւագ Եկեղեցւոյ Անըոյ
շնօրհելով քեզ զականակուռ խաչ առ
ի կրել ի տանջս քա որտի եւս քան զեւս
աղիթեալ ի պաշտամանազ դուն գոր
ծեսցեն յաւեւ ի պայծառաթիւն տա-
ձարի Տեսուն Եւուր ամբու պատ առ
Ալիսայր եմք զի գու շնորհազար իրա-
հելով զօդուտ վանիցն զամենայն ջան ի
պարծարիւալ Հետաքեան ի ձեռս բեր-
ցեաւ համառեացես զհողու եւ զիւ-
ուամեն նային վաւերական իրալուածա-
գրովն եւ արդիւնաւորեսցես զնոսա
ըստ արժանայն թղթ Երի Տէր (Տաս
(1878 Հուն 18, թիւ 242) առ ո մամրաց
-ցար բանական պատճեան պատճեան
Ա անահօք Կոչալաւուց Բարձրական Առ-
հուննա Ա արդարութիւն Երանունա այ
բանական օրհնունիւն յամրաց
-ութիւննա միջնորդ մախայան
Ա թերթեալ մեր զայտարարագութիւն
քաղցրախն ի Աներկայ Շնկակիրեր ամ
այ և վիճակիր այտազն ողովքան զիւ-
զորեց Ե երակայ գաւառի ընդ օրս
տամբեռ էք պատճեան զրութեան վա-
սեմափայլ Ամսափարչն նահանջին Ամ-
ուուց որով տռաւեալ զուծումն ի շնոր-
թիւն աւերակաց բազզակորոյն ամսն Ըագ-
րատունեաց մայրաքաղաքն Ենուոյ և նորո-
գել զի ի կանգուն կացեալ տաճարայն
վաճն կամուրելոյ ի նմա զմամերզութիւն
և զորազն տրառողութիւն, — ոչ
սակառ Քերկրեցաք ընդ բարեկալաշա զնու-
իութիւն քո Ա մողովզեան զիւզորեց
Ե միրակայ գաւառի ամառ ամառ մայթաւ
Հուսացեալ յոց Եմենազօր Երարշեն
որ կարողն է զուկիրս ցամաքեալ ի զերել-

մանաց քարուցանել կանգնեացէ մարզա-
պիրապէս յաւերակաց զպանծալի Անի
յիւր առաջն պայծառութիւն Ա եր ու-
րախութեամբ սրոմի շնորհեմբ քեզ իրա-
ւունս մերով Հայրապետական կոնդական
ւրս մերանօրովկայ գմի ակեցեցեաց հոյն
Շնուց և հասուատել ի նմին հետազե-
տե զմարանական զաս կաւակրօն եզ շ-
րաբցառ ի պահպանել գայսաթմաբանական
հնութիւնս նշխարաց Ա եզի մայրաքաղաք
ընդ ի ֆանեաց պմենածախ ժամանակին և
ի ներաց անհարազարից:

Պատութիւնք քեց ի թուծումն խնդրա
զգութեան ժայռվրկեան զիւզորեց Ա ա-
րուցնահանզի ընթեանու զայս մեր կան-
զակ Հայրապետական ի լուր նոցա ո-
րոց Ե արձրեալն Եսուում շնորհեացէ ի
խաղաղութեան և անգորրութեան վայե-
լել զերջանիկ աւուրս Եցեալս աղբամի-
րական քաղցր խանդեամբ և աջակցեալ
ընդ միեւանս եղբայրական առւրր սիրով
զորել միշտ ի շնորհեան ընկերին ի հա-
րակատ և յանզգառ զաստիարակու-
թիւն հայկազն որդւոյն ի պայծառու-
թիւն այցատանեաց սուրբ եկեղեցւոյ
և փառք սիրելի Եղիշիս մերոյ:

Ա եզ լերուք և օրհնեալք Եսուումոյ և
Ամսենայն սրբոց Խորա և ի մէնջ ամսն
զարդ (1878 Հուն 19, թիւ 245):

Հայեմբերի 12ին Տրապեզոնի առաջ-
նորդ արժ Ա ատթէռ Ա ։ Եազգարեան
Եպիսկոպոպական բարձր աստիճանին ար-
ժամացաւ ։ Ե շնորհաւորելով սրբազն
խոկիրազամին իւր վիւմ աստիճանը կմազ-

թենք երկնային Քահանայապեալից պարզ
զեւ նորան քաջարթուն եւ գործունեայ
տեսչութեան ամենայն շնորհներ յօդուտ
և ի զարգացումն Տրավիզոնի հայազն
ժողովրդի: Խոյեմբերի 20ին նորապատկ
գեր. Մատթէոս Խպիսկոպոսն ուղեաորե-
ցաւ խը վիճուկուսուց ըմբադարձ ոչ ուն

Գեր. Ամբրոսիոս Պ. Առուբինեան Ա.
Պոլսի ազգային վարչութեան Արօնական
ժողովի անդամ, Պալաթիայի սուրբ Լու-
սաւորիչ եկեղեցուքարողիչ, բացած ունի
կրկին սեռի զպրոցներ և 8 տարի շարու-
նակ աշխատած է նոցա պահպանելու, իսկ
այժմ վնասված են նոյն զպրոցները նիւ-
թական պակասութեան պատճառով:
Դպրոցասէր Պեհափառ Հայրապետը
շնորհեց արժ. Ամբրոսիոս վարդապեանին
կոնդաւկ (№ 268), որտվան հրաման սաւա-
ցաւ քարոզելու ամեն եկեղեցիների մէջ և
կամաւոր նուելիներ ժողովելու յօդուտ վե-
նասված և պարաքի տակ ընկած Առու-
բինեան զպրոցների: Քանի որ հայկա-
կան ազգի բարոյական կենդանութեան
ուիրական վայրերը եկեղեցին և զպրոցն
է, կյուսանք, որ մեր եղբայրները չեն խը-
սայի իւրեանց օգնութիւն զպրոցական
բործի համար:

Ներկայ ամսատետրում տպված Այնո-
վի քանի մի դորձերից, ընթերցողները ի-
մանալու են ոմանց ազնիւ նուիրատուու-
թիւններ յօգուտ ազգային հաստա-
տութիւնների։ Մեր շնորհակալութիւնը
կյայտնենք այն պատուական անձներին,
որոնք հայասիրաբար թքին նուեւըներ արած
են։ Երգարե առ անձին գոհուակութեան
արժանի է մեծ պ. Գրիգոր Խզմիլեանի
երեք յարկանի տան նուեւըրը յօգուտ
Թիֆլիսի Մարիամեան ուսումնարանի,
որ անդրանիկ ուսումնարան է հայկական
օրիորդական ուսումնարանների մէջ։
Թող այս ազնիւ նուիրատուութիւնը
օրինակ լինի Հայութեան բարոյական յա-
ռաջապետութիւն փափազող և կարողու-
թիւն ունեցող անձներին, ապահով դիբք
տալու ոչ միայն Մարիամեան ուսումնա-
րանին, այլ ամեն օգտաւետ հայկական
գյորցներին։ Հայկական Գյորցը է և պի-
տի լինի միջակ և ամեն տեղ հայկական եկե-
ղեցուն կից. նա Հայի կենդանութեան
ապաւեն է, նա պիտի բանայ Հայի առաջ
զիտութեան ասպարէզ, որով քաղաքա-
կիրթ ազգերի կարգում դասվելու իրա-
ւունքը պիտի ձեռք բերենք։ Ուրեմն զի-
մենք անդադար իւրաքանչիւրն իւրովսանն
դէպի լոյս, դէպի ձշմարտութիւն, դէպի
յառաջ :

“Եոյեմքերի 26ին Գեր. Աւաշըամ Ե-
պիսկոպոս Մանկունին թողեց Ա. Էջ-
միածին և զնաց իւր հայրենիքը Պրուսա
քաղաք հանքային ջրերը։ Արբազան
Մանկունու հետ ուղեւորեցաւ արժ։
Եմքը սիս Ա. Առուբինիան դեպի Թիֆ-
լիս, այնտեղից ուրիշ քաղաքներ ՀՀելու
համար։ Ճայում է առ առ առ առ